

lásban szándékoznak részt venni, tisztelettel kérjük, hogy jelentkezésük alkalmával életkorukat is bejelenteni sziveskedjenek, mivel ez az adat a határátlépési igazolványok kiállításához feltétlenül szükséges.

Budapest, 1898. június hó 3.

Az Országos Erdészeti Egyesület
titkári hivatala

Horváth Sándor s. k.

Különfélék.

Tavaszi vagy őszi erdősítés? Ezzel a kérdéssel foglalkozik Gabnay F. m. kir. erdész ur az E. L. legutóbbi füzetében (713—716. old.). A közleményben foglalt tapasztalati tényeket legkevésbé sem vonjuk kétségbe, sőt magunk is megerősítjük azokat, ellenben korántsem fogadhatjuk el a belőlük vont következtetéseket oly általános érvényűeknek, mint a milyeneknek — kicsiből következtetve nagyra — az említett közlemény azokat feltünteti.

A felsorolt tapasztalati tények a következők: 1. a tölgy-makk nehezen telettethető át a nélkül, hogy tetemesen ne vesztene jóságából; s 2. ugyanigy viselkedik a jegenyefenyő magja is; 3. az ültetésre alkalmas tavaszi időszak a megfigyelés vidékén (Krassó-Szörény vármegye északi részén) rövid, az őszi ellenben hosszabb és nedvesebb, munkások is könnyebben szerezhetők össze, mit tavasszal.

A tölgymakkra és a jegenyefenyő magjára vonatkozó állításokat, mint általános érvényűeket, senki sem vonja kétségbe, nem bírok azonban abból a tényből, hogy ennek a két fánemnek a magja télen át megromlik, oly messzemenő következtetésre jutni, hogy *«hazánk minden vidékén az őszi vetés előnyösebb a tavaszinál.»*

Én csak a tölgyre és jegenyefenyőre állapíthatom meg

azt, hogy *vetni* jobb őszi, ha ugyan az egerek és a vaddisznó tömeges jelenléte (főleg a tölgnél) nem fenyeget nagyobb veszéllyel, mint a teletetés. Ha a tölgyet, jegenyefenyőt sőt ezenfelül a gesztenyét, juhart és bükköt őszi vetjük, kétségtelenül a természet utmutatását követjük, a többi csemetekertjeinkbe és vágásainkba rendszeren elvetni szokott magvakra nézve azonban maga a természet is másként jár el, mert bizony az erdei-, fekete- és vörösfenyő toboza csak tavasszal nyílik szét, az ákác hüvelyei csak tavaszkor pattannak fel és a nagy felkaroltságnak örvendő luczfenyő magja is csak a tél folyamán hull ki a tobozból, oly időben, a mikor azt azokon a termőhelyeken, a hol a luczfenyő tenyésztése indokolt, elvetni már semmi esetre sem lehet. Ha jól vagyok értesülve, a besztercebányai erdőigazgatóság kerületében néhány év előtt tettek kísérletet a luczfenyőmagnak őszi való vetésével, de az eredmény oly silány volt, hogy azóta a luczfenyőt ismét csak tavasszal vetik.

Ezekből azonban az következik, hogy a vetés idejére nézve egy országra és valamennyi fanemre egyaránt *általánosan* érvényes szabályt felállítani nem lehet, hanem vidékenként és fanemenként hol a tavaszi, hol az őszi vetés biztosítja a nagyobb sikert.

A szóbanforgó közleménynek az ültetésre vonatkozó állítása kevésbé általános. A munkáskérdés lehet itt-ott *vis major*, mely miatt csak őszi lehet az ültetést fogatosítani. Az is tény, hogy az Alföldön és dombvidékeinken a csapadékmennyiség és vele a talajnedvesség őszi nagyobb, mint tavaszkor, s hogy ez a körülmény ezeken a helyeken ama növényélettani érveket, melyek első sorban a tavaszi ültetés mellett szólnak, megingathatja és pedig annál inkább, mert nagyjábólról van szó,

melyek ugy az ültetés sikerét, mint az ültetvény fejlődését illetőleg kevésbé érzékenyek az ültetés idejére nézve.

Az ültetési idő tartama inkább csak az erdősítés terjedelmére lehet befolyással, a sikerre ellenben már nagy hatással van, hogy őszkor vagy tavaszkor történt-e az ültetés, különösen a fenyőféléknél. E tekintetben hivatkozhatom a mariabrunni erdészeti kísérleti intézet által tett tüzetes megfigyelések eredményére, melyek dr. Cieslar Adolf «Die Pflanzzeit» czimű művében vannak közzétéve, s a melyeket a magyar erdészeti szakközönsséggel Ratkovszky Károly ismertetett meg az E. L. 1894.-i évfolyamának 444. és következő lapjain; hivatkozhatom Bekény Aladár «Máramaros erdőmivelési viszonyai» czimű tanulmányára, melyben a fenyőkre nézve szintén a tavaszi ültetést mondja jobbnak, hivatkozhatom továbbá több és pedig nemcsak hazánk északi és északkeleti részében elterülő kincstári erdőhatóságra, melyeknek a földmivelésügyi ministeriumhoz intézett jelentéseiből kitűnik, hogy az őszi ültetéssel ismételtén oly szomorú eredményt értek el, hogy elkerülendő a hiábavaló pénzkidrást, ezentúl csak tavasszal fognak ültetni. Ezek közül az egyik hatóság kifejezetten a lombfültetésre is kiterjeszti ezt az ítéletét. Ezért igyekeznek hegyvidéki erdőgazdáink a tavaszi rövid erdősítési időt a csemeték lombfakadásának mesterséges késleltetésével is megnyújtani. (l. E. L. 1894. évi 531. és 1897. évi 130. oldalt).

Hogy pedig a tavaszi ültetés nagyobb sikere növény-életani alapon nyugszik, erre nézve legyen szabad Vadas Jenő Erdőmiveléstanából, mely különben minden általánosítást kerülve, ugy a vetést, mint az ültetést illetőleg mégis inkább a tavasznak ad előnyt, a következőket idéznem: «A tavaszi ültetés előnyét csakis a növényélet

alapján lehet magyarázni. Ugyanis a tavaszi ültetésnél a csemete sérüléseit a növekvés gyors megindulása folytán azonnal pótolhatja s azonkívül mind föld feletti, mind föld alatti részei kevésbé sérülnek az átültetés alkalmával, mint az őszi ültetésnél, midőn a gyökérszet gyöngébb részei s a törzsecske fiatal zsenge hajtásai az új állapotot meg nem szokva, a tél folyamán sokat szenvedhetnek. És csakugyan a kísérletekből kitűnt, hogy a késő ősszel ültetett csemeték gyökereinek vége a tél folyamán rothadásnak indult s csak az elágazások körül voltak épek. A korai ültetés előnyét élettani szempontból az is bizonyítja, hogy a tartalék tápanyagok, melyeket a csemete az átültetéssel egybekötött élettani zavarok kiegyenlítésére czélszerűen felhasznál, legnagyobb mennyiségben áprilisban vannak jelen. A tavaszi ültetés mellett szól az is, hogy a csemete megfogamzását a talaj téli nedvessége s a kora tavaszi nagyobb csapadékok elősegítik.»

Erdeink legnagyobb része a hegységben terül el, a hol a talaj nedvességére vonatkozólag mondottak is a tavaszi ültetés mellett szólnak.

Ezeket tartottam szükségesnek megjegyezni egyrészt azért, hogy a tavaszi ültetés mellett szóló körülményeket, melyek az említett közleményben mellőztettek, felemlísem, másrészt, hogy a vetésre nézve ott felállított általános szabályt a maga valódi értékére szállítsam le. Épen az erdőmivelés terén, mely igen részletes megkülönböztetéseket szükségel, veszélyes dolog lehet általános szabályokat felállítani, bár erre sokszor nagy a hajlandóságunk.

(Közli: *Bund K.*)

A feketefenyő tartóssága eddig is méltánylásra talált ugyan kisebb-nagyobb mértékben a szakkönyvekben; de miután oly foku tartósságról, — mint a melyet az aláb-

biakban közölni bátorkodom — mindeddig még nem halottam, kötelességemnek tartom megemlíteni.

Szigetváron (Somogy vármegye) a *régi vár* helyén, házalap-ásás alkalmával egy igen régi vízvezeték nyomaira akadtak.

Néhány a vízvezeték alkotó részeit képezett cső kiásatván, még a laikus szeme is megállapíthatta, hogy azok *feketefenyőből* készültek.

Azért volt pedig olyan könnyen a fanem meghatározható, mert a csövek egészen épek voltak, ugyszintén ép a fán meghagyott kéreg, valamint a durván lefaragott ág-göcsök. Ha most utána számítunk, hogy a vezeték — mely állítólag *Turbéken* tulról (a hol, úgy mondják, szintén találtak egynéhány ilyen csövet a földben) szállította a várba a vizet, s így mintegy 6 *km.* hosszú lehetett — mely időben készült, arra kell következtetnünk, hogy annak vagy a történelmi nevezetességü «*Obsidio Szigetiana*» előtt, vagy közvetlen utána kellett történnie.

Szigetvár és környéke ugyanis lápos és mocsaras terület, mely vidék ivóvize egészségtelen, a vízvezeték tehát csakis az okból készülhetett, nehogy az őrséget az egészségtelen víz ivása folytán fellépő mocsárláz esetleg megtizedelhesse; annál is inkább, mivel az említett időben ez a vár igen fontos stratégiai pont volt s a hadi fogoly igen olcsó munkaerőt szolgáltatott ily nagy mű létesítésére.

Az is valószínű, hogy a vízvezeték *Turbék* mögül indult ki, minthogy közelebb nincs oly kiemelkedettebb hely, melynek forrásvize a régi várba fel lett volna vezethető.

Hogy a vízvezeték az általam említett idő után készült, illetve még fennállott volna, arra nézve semmi adat sincsen s nem is valószínű, hogy a városka, mely azután

teljesen elvesztette jelentőségét, vagy annak földesura áldozott volna fel annyi költséget és fáradságot, hogy azt létesíthesse és fentarthassa, mert a költségeknél még azt is számba kell venni, hogy a közeli vidéken abban az időben nem állottak fenn feketefenyőállabok, s így a csövekhez felhasznált fát messziről, valószínűleg a *stajer* hegységből kellett hozatni. Ezt az utóbbi állítást az a körülmény is igazolni látszik, hogy a mintegy 30 cm. vastag fák évgyűrűi igen keskenyek s így azok is a hegységi származás mellett bizonyítanak.

E körülmények egybevetéséből láthatni, hogy a különben nem nagyratartott feketefenyő a ránézve megfelelő körülmények között századokon keresztül is tartós marad; s e tekintetben vetekszik a tölgygel és vörösfenyővel. Különben lehetséges, hogy tartósságát az is fokozta, hogy kergében hagyták s így használták fel.

(Közli: *Michalus S.*)

Humor egy üzemtervben. Egy Máramaros vármegyei nagyobb erdőbirtokról szóló üzemtervnek «*Személyi viszonyok*» című fejezetében egyebek között a következő, s a jelzett cím alatt nem minden humor híján álló kitélt találtuk: «A vontatásnál 50 pár vonómarha van alkalmazva». Minthogy ugyanebben a fejezetben van szó az igazgatást, kezelést, őrzést és az erdei munkát teljesítő, de a «*homo sapiens*» *specieshez* tartozó személyzetről is, senkisésem fogja kétségbevonhatni, hogy igen vegyes társaság keveredett össze néhány sorban. (?)

Kilencznyelvű magyar czimtár. A magyar kivitelképes gyártelepek czimtára, melyet báró Dániel Ernő kereskedelemügyi miniszter intézkedése folytán a kereskedelmi muzeum II. kiadásban tesz közzé, megjelent. Szinte alkalmi könyv ez most, a midőn a kiegyezési tár-

gyalások legújabb stádiumában a külföld közgazdasági körei fokozott érdeklődéssel figyelik meg Magyarország iparának fejlődését. Czime: «Les fabricants-exportateurs du Royaume de Hongrie et de Croatie-Slavonie» és a külföldön némi föltünést fog kelteni, hogy ez a 480 oldalra terjedő könyv 2153 kivételképes magyar ipartelepét sorol föl (az I. kiadásban csak 1223 szerepelt) és hogy a betűsoros tárgymutató 1111-féle gyártmányra nevez meg magyar beszerzési forrásokat. Kiváló gazdagon vannak képviselve a következő iparágak:

fa- és butoripar	277	telep
papíripar	89	«
bőripar	121	«
agyag-, kő- és üvegi- par	171	«
vas- és fémipar	227	«
gépipar	104	«
vegyészeti ipar	147	«
horvát czégek	105	«

Az előszóból fölemlítjük, hogy kereskedelmi muzeum a magyar gyáripar ezen törzskönyvét folytonosan kiegészíti és a hozzáforduló ügyfelek részére a legújabb gyárakat és azok legújabb gyártmányait is nyilvántartja, a mennyire azok tudomására jutnak.

A telepek ismertetése francia nyelven van írva, de az említett betűsoros tárgymutató ismételve van magyarul, horvátul, németül, angolul, olaszul, románul, szerbül és bolgárul, összesen tehát, a francia szöveggel együtt, kilencz nyelven és mindegyik tárgymutatót megelőzi az illető nyelven irt használati utmutatás, mely elmondja a szükséges tudnivalókat és a nyugati olvasókat arra figyelmezteti, hogy a könyv adatai új magyar gyárak alapításának kedvező kilátásaira utalnak. Az ismertető szöveg

tömörsege, az idegennyelvű tárgymutatók elrendezése és világos beosztása, a cégek terjedelmes betűsoros jegyzékének gondos összeállítása, a szakkifejezések fordítása és a kilencz tájékoztató előszó stilusa, irodalmi rutinra és céltudatos közgazdasági irányzatú szerkesztésre valának. Az anyagot, melynek magyar kiadása már a múlt évben jelent meg, a kereskedelmi muzeum igazgatósága állította össze; a kilencz nyelvű nemzetközi kiadás szerkesztőjeül Sasvári Ármin, az intézet tudakozó irodájának főnöke van megnevezve, a ki a sok nyelvű könyvet jóformán egészben megírta. A kereskedelmi muzeum igazgatósága, mely az előszó szerint az első kiadást 10.000 példányban küldte szét, ezt a tetemesen javított és bővített kiadást, mely a 2153 gyártelepen kívül a függelékben a nyers-terményüzlet köréből 760 kiviteli céget is felsorol, újból ezer meg ezer példányokban fogja szétküldeni, minthogy külföldről már eddig is ezer példánynál többet kértek belőle. Ezzel kétségkívül nagy szolgálatokat fog tenni a magyar iparnak, jelentékeny mérvben fog hozzájárulni nemzetközi üzleti összeköttetéseink kiterjesztéséhez és különösen ahhoz, hogy a külföldön helyesebb fogalmak terjedjenek Magyarország kulturális és közgazdasági jelentőségéről.

Halálozás. Kürthy Géza m. kir. főerdész (Lugoson), az Országos Erdészeti Egyesület alapító-tagja, meghalt.
Béke poraira!